

JUNI
2023

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 41

HVORNÅR HAR DU SIDST SET ET PINDSVIN?

DANMARKS MINDSTE
FRØ FIK ROYALT BESØG

5 INVASIVE ARTER,
DU KAN SPISE

FISKEBØRNEHAVER
SKAL FORBEDRE HAV-
NATUR I KØBENHAVN

DE LYSE NÆTTER ER TILBAGE

Sommeren er landet og sammen med den også det nye Levende Natur. Selvom det danske sommervejr ikke altid er til at regne med, så er denne årstid perfekt til at gå ud og opleve den danske natur i fuldt flor. Sammen med ambitiøse samarbejdspartnere har vi i WWF Verdensnaturfonden gjort en stor indsats, for at der er mere natur og flere dyre- og fiskearter at opleve rundt om i det danske landskab.

I Geding-Kasted Mose ved Aarhus oprettede vi i anledningen af vores præsidents, H.K.H Kronprinsesse Mary, 50-årsfødselsdag et naturprojekt, der især kommer de fredede løvfrøer til undsætning. Vi har genoprettet leve- og ynglesteder og genudsat løvfrøer. Nu har H.K.H. kronprinsessen besøgt projektet og været med til at tælle løvfrøer. Det har vi lavet en lille reportage fra.

Nu vi er ved danske arter, vil jeg gerne stille et spørgsmål: Hvor-
når har du sidst set et pindsvin?

Grunden til, at jeg spørger, er at vi har talt med Danmarks ypperste ekspert inden for pindsvin Sophie Lund Rasmussen – eller Doktor Pindsvin, som hun også kaldes. Sophie forsker bl.a. i pindsvin, og desværre tyder meget på, at der bliver færre og færre pindsvin i den danske natur. De mangler levesteder og bliver tit

ofre i trafikken. Samtidig har vi i Danmark ikke ordentlig data på pindsvin, så vi ved faktisk ikke reelt, hvor slemt det står til. Derfor slår vi et slag for den ikoniske art og opfordrer jer læsere til at bruge de lyse nætter på at observere, om I måtte have et pindsvin i haven.

Også truede arter i havet har vi sammen med By & Havn givet en hjælpende hånd

i Københavns Havn. Det er byens største økosystem, der er 34 fiskearter og 41 plantearter under overfladen – heriblandt den kritisk truede ål. Det er de færreste, der ved det, derfor handler partnerskabet lige dele om at forbedre forholdene for arterne og om at skabe opmærksomhed om al det liv, vi ikke kan se under havoverfladen. Du kan læse om de mange naturforbedrende initiativer, vi har sat i søen havnen inde i magasinet.

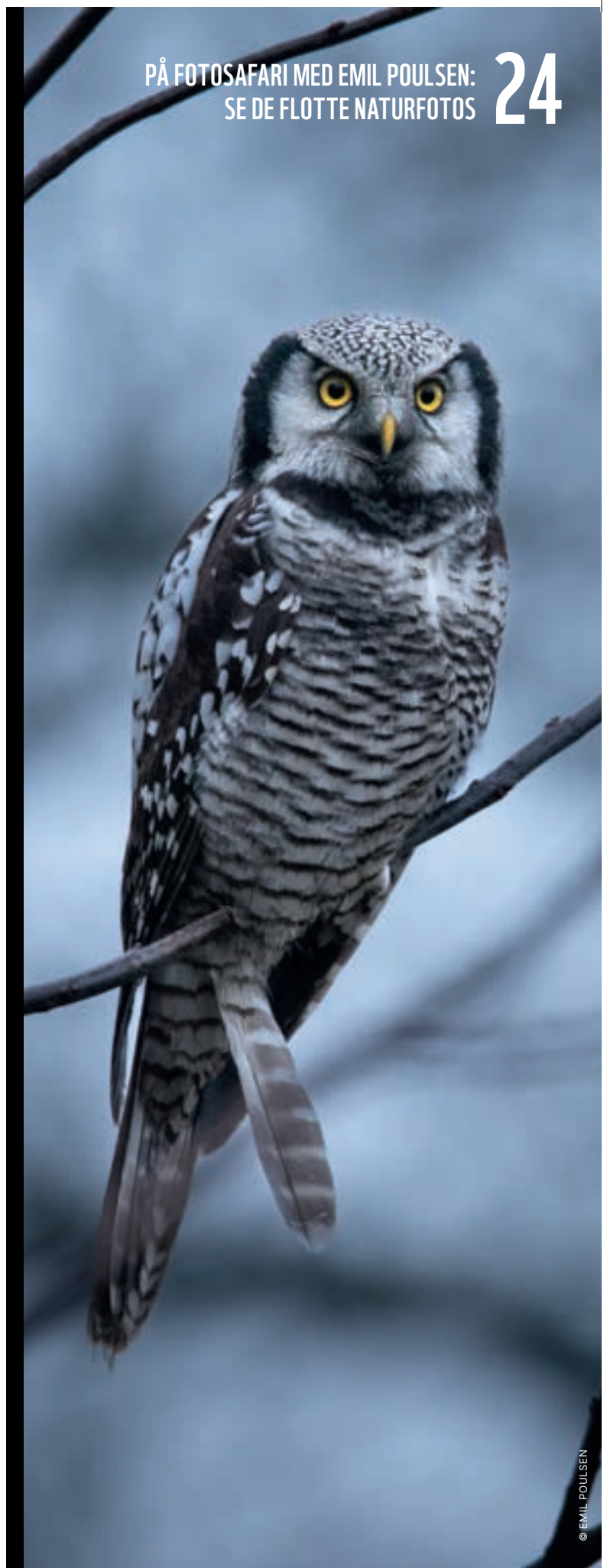
Det er dog ikke kun de danske arter, som vi kæmper for at bevare. Ud for Lamus Kyst i Kenya knokler WWF-medarbejdere for at fjerne det plastikaffald, der skyller ind på strandene. Plastikaffaldet blokerer nemlig for, at havskildpadder kan yngle på stranden. Plastik i naturen er desværre et stigende problem, og mens vi konkret fjerner plastik fra strande, lægger vi også pres på politikerne for at finde en global løsning. Og en sådan løsning er tættere på end nogensinde før. Mere om det i magasinet.

Vi har også talt med Emil Poulsen, som er en ung og hamrende dygtig naturfotograf – se hans billeder, og bliv inspireret til at se naturen fra en ny vinkel.

Jeg ønsker jer alle en god sommer.

Bo Øksnebjerg

Generalsekretær, WWF Verdensnaturfonden

NY GLOBAL AFTALE
SKAL BESKYTTE HVALER 20

© SHUTTERSTOCK / TOMAS KOTOUČ / WWF

MØD DANMARKS ENESTE
PINDSVINEEKSPERT 04

© PIA BURMÖLLER, HANSEN

**WORLD WIDE
FUND FOR NATURE**

er en privat og uafhængig organisation, der arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, hvor WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk.

WWF
Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV
Tlf.: 35 36 36 35
E-mail: wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

**Ansvarshavende
redaktør**
Tobias Høgsberg

Redaktør
Mai-Britt Noe

E-mail til redaktionen
m.andersen@wwf.dk

AD
Karoline Leonhardt

Forside
© naturepl.com /
Klein & Hubert / WWF

Tryk
All Graphic

Oplag
15.500

PurePrint™ by KLS
Produced 100% chlorine-free
at KLS PurePrint AS

KOM MED UNDER VANDET
I KØBENHAVNS HAVN

SIDE 10

© MIKKEL NOE-NYGAARD

HJÆLP NATUREN
- SPIS INVASIVE ARTER 22

© KARI SCHNELLMANN / WWF

FREDET FRØ FÅR NYE LEVE-
STEDER OG ROYALT BESØG 14

© JONAS LYSHOLDT EIDERSKOV

HVORNÅR HAR DU SIDST SET ET PINDSVIN?

TEKST: FABIJANA POPOVIC

Ifølge en ekspert mangler det folkekære pindsvin levesteder og er derfor truet både på landet og i byområderne. WWF sætter i samarbejde med Sophie Lund Rasmussen, også kaldet Doktor Pindsvin, gang i en årlig pindsvinetælling, og danskerne skal være med.

Da Sophie Lund Rasmussen var seks år gammel, lå hun i sin seng i sit barndomshjem på Fyn og var egentlig på nippet til at sove. Pludselig hørte hun en skrækkelig lyd fra haven, som lød lidt som en baby, der skreg. Det pirrede nysgerrigheden, og Sophie listede ud af sengen uden at blive opdaget, fandt en lommelygte og gik på opdagelse i haven.

"Jeg blev lettet, da jeg opdagede, at lyden kom fra et pindsvin. Set med det, jeg ved om pindsvin i dag, så var det højst sandsynlig en pindsvinehun, der afviste en han," forklarer Sophie Lund Rasmussen.

Dette møde blev starten på Sophies fascination af pindsvin, som skulle komme til at forme hendes professionelle karriere. I dag er Sophie, der også går under tilnavnet Doktor Pindsvin, tilsyneladende den første dansker, der har en ph.d.-grad i pindsvin. Hendes hjerte banker for pindsvin, og hun kæmper en brav kamp for at sætte pindsvin på dagsordenen:

"Pindsvinet er i tilbagegang over hele Europa – og i Danmark har vi ikke tidligere opgjort pindsvinebestanden, så vi ved reelt ikke, hvordan det går de danske pindsvin. Når videnskabelige undersøgelser fra vores nabolande viser, at det står slemt til, må vi formode,

at situationen er den samme i Danmark. Men når vi ikke har den viden og kan præsentere egentlig data, er det udfordrende at vende udviklingen for pindsvinet", fortæller Sophie, der til daglig er forsker på Wildlife Conservation Research Unit (WildCRU) på Oxford Universitet samt gæsteforsker på Aalborg Universitet.

“

Det er især i danskernes villahaver, at pindsvinet skal reddes. Det er her, vi kan skabe de levesteder, som pindsvinet har brug for.

— Sophie Lund Rasmussen

PINDSVIN – SKABT TIL VILD NATUR

Pindsvinet er udbredt over hele Danmark og holder til i forskellige naturtyper, for eksempel i udkanten af skove, i levende hegn, der omgiver græsmarker, i parker og haver. Det engelske navn "hedgehog" har arten fået fra de levende hegn (eng.: hedges), der var mellem marker i det præindustrielle landbrug, og som var oplagte levesteder. Disse hegn er mere eller mindre forsvundet i landskabet, i takt med at landbruget er blevet intensiveret. Forskningen viser derfor, at pindsvin

i langt højere grad end tidligere søger levesteder i forbindelse med menneskelig bebyggelse.

"Derfor er det især i danskernes villahaver, at pindsvinet skal reddes. Det er her, vi kan skabe de levesteder, som pindsvinet har brug for. Derfor er en pindsvinesikker og tilgængelig vild have, der har plads til kvasbunker, adgang til vand og masser af insekter, et rigtigt godt sted for pindsvin," fortæller Sophie Lund Rasmussen.

Pindsvin spiser især insekter som for eksempel løbebiller og ørentvist, men også bænkebidere, larver og regnorme. Snegle er også en del af menuen samt ådsler og æg. Men fordi pindsvin primært lever af insekter, som også er i tilbagegang, er de pressede fra flere sider.

ET USYNLIGT DYR

Men er pindsvinet truet i Danmark? Ifølge den danske Rødliste over truede dyr er svaret nej. Men bag kategoriseringen ligger manglen på tal. I Danmark har man nemlig aldrig systematisk holdt øje med pindsvinebestanden, og det data, der findes, er udarbejdet på et tyndt grundlag: "Vores begrænsede viden om bestandsstørrelsen kommer fra et studie, hvor man talte trafikdræbte pindsvin i et bestemt område i Danmark og så gangede tallet op, så

SÅDAN SKABER DU EN PINDSVINEVENLIG HAVE:

Kampen for pindsvinenes fremtidige overlevelse skal ske i danskernes villahaver, da det er her, de fleste pindsvin befinder sig. Sammen med pindsvineforsker Sophie Lund Rasmussen har vi sammensat otte gode tips til at gøre din have til et dejligt levested for pindsvin.

- 1 Undlad at bruge pesticider, gift og andre skadelige kemikalier i haven.

→ Sophie Lund Rasmussen, der også går under navnet Doktor Pindsvin, har en ph.d.-grad i pindsvin.

det svarede til hele Danmark. Ud fra det har man så lavet et skøn om hvor mange pindsvin, der i den årrække teoretisk set blev kørt over i Danmark,” forklarer Sophie Lund Rasmussen. Derudover figurerer pindsvin heller ikke selvstændigt i statistikker over trafikdræbte dyr, hvori de typisk indgår i en kategori, der hedder: småpattedyr. Der er dog andre europæiske lande, der har holdt øje med pindsvinet: ”Tyskland, England, Sverige, Holland og Østrig har for eksempel data, der går mange år tilbage, og her kan vi se, at pindsvinene er i tilbagegang. Så det skulle være meget underligt, hvis det ikke forholdt sig på samme måde i Danmark,” siger Sophie Lund Rasmussen.

Igennem sin forskning har Sophie Lund Rasmussen talt med tusindvis af danskere om pindsvin, og hun har oplevet, at der er blevet færre, der har oplevelser med pindsvin: ”De fortæller mig stort set allesammen anekdoten om, at dengang, de var børn, så de pindsvin i haven hver aften. Når så jeg spørger folk, hvornår de sidst har set et pindsvin, så skal de virkelig tænke over det, og mange skal langt tilbage i tiden for at finde et eksempel. Det indikerer desværre for mig, at der er blevet færre pindsvin,” siger Sophie Lund Rasmussen. →

2

Tjek buske, hække og kompostbunken for pindsvin, før du starter havearbejdet, så du undgår at skade pindsvinene med haveredskaberne, når de ligger og sover trygt i deres reder om dagen.

3

Skab et vildt hjørne i haven med kvasbunker med haveaffald, blade eller træstammer. Det udgør en perfekt og naturlig ramme for pindsvinet at bygge reder i.

MÅ DE VÆRE HER?

Ser man på den lange liste af ting, der truer de danske pindsvin, kan man godt få lyst til at spørge, om de overhovedet har en plads i det danske landskab.

De dør i trafikken, især om sommeren, når parringssæsonen går i gang. Her er der særlig gang i pindsvinene, da de leder efter mad og derfor bevæger sig over større afstande, end de er vant til, og krydser flere veje. Derudover lider de under, at landbruget, men også private haveejere, bruger pesticider, som reducerer pindsvinets fødegrundlag kraftigt. Samtidig er haverne blevet for pæne og giver ikke plads til de kvasbunker og den tætte beplantning, som er gode for pindsvinene at lave reder i:

“

Der er mange små ting, som danskerne kan gøre for at give pindsvin en hjælpende hånd. Det kræver omtanke, men jeg tror mange glemmer, at de deler levesteder med pindsvinene.”

— Sophie Lund Rasmussen

→ Du hjælper pindsvinet ved at stille frisk vand og lidt kattemad frem.

© WWF-SWEDEN / OLA JENNERSTEN

“Hvis villahaverne kun består af kortklippet græs og fliser, er der ikke nogen steder for pindsvinene at bo, og der er med stor sandsynlighed heller ikke noget mad at finde, da det jo ikke ligefrem er et scenario, der tiltrækker biodiversitet,” siger Sophie Lund Rasmussen.

En relativt ny, men potentielt drabelig, udfordring er udbredelsen af robotplæneklippere. Især hvis de får lov til at køre om natten, hvor pindsvinene er aktive og leder efter føde. Sophies forskning viser desværre, at nogle modeller af robotplæneklippere kan skade pindsvinene, og hun samarbejder nu med producenterne om at udvikle pindsvinevenlige robotplæneklippere. Sophie Lund Rasmussen påpeger også, at der er noget generel viden om pind-

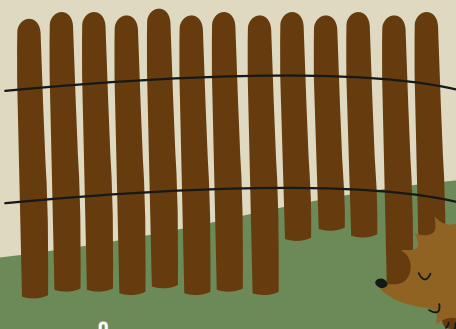
svinene, som danskerne mangler, så de bedre kan passe på dem: “Vi ser, at pindsvin dør, fordi de skambides af folks hunde i haverne, fordi de skades af haveredskaber som kantrimmere, fordi de falder i en dam eller kælderne-gang, hvor de ikke selv kan kravle op igen, og bliver såret eller sidder fast i diverse net i haven såsom jordbæret og fodboldnet. Der er mange små ting, som danskerne kan gøre for at give pindsvin en hjælpende hånd. Det kræver omtanke, men jeg tror, mange glemmer, at de deler levesteder med pindsvinene,” fortæller Sophie Lund Rasmussen.

Udover at være en form for “naturens skraldemænd”, fordi de blandt andet spiser ådsler, så spiller pindsvin ikke en uundværlig rolle for den danske natur.

4 Lav et hul i heget til naboen, så pindsvinene frit kan bevæge sig ind og ud af haverne.

5 Du kan hjælpe pindsvinet godt på vej ved at stille vand frem (ikke mælk!) og supplere pindsvinets udvalg af naturlig føde ved at servere kattemad i haven. Bare husk at holde skålene og hænderne rene.

6 Sørg for, at pindsvinet kan komme op igen, hvis det falder ned i havedammen eller swimmingpoolen. Det samme gælder for andre huller i haven, som du kan dække til for at undgå, at pindsvinene falder derned. Hvis du har en åben lyskasse eller en kældertrappe, så tjek den jævnligt for pindsvin.

VIDSTE DU, AT ...

→ Det ældste dokumenterede pindsvin i verden var dansk?

I Det Danske Pindsvineprojekt fik Sophie Lund Rasmussen borgere til at indsamle 697 døde pindsvin fra hele Danmark til sin forskning, og her var et 16-årigt pindsvin blandt de indsamlede dyr!

→ Pindsvinet går i vinterdvale?

Det sætter kroppen på standby over vinteren og vågner i april/maj, når det igen er til at finde mad, og insekter, snegle, orme og larver igen dukker op i vores haver.

→ Pindsvinets pigge i virkeligheden er modificerede hår?

Et voksent pindsvin har mellem 5.000 og 8.000 pigge, som gradvist fældes og udskiftes ligesom hår.

Dog peger Sophie Lund Rasmussen på en anden rolle, som pindsvinene udfylder, der er lige så vigtig som den biologiske:

"Pindsvinet er et af de få, vilde dyr, som vi kan få lov til at komme helt tæt på. De er rolige, nuttede, bider ikke, og hvis de føler sig truede, så ruller de sig sammen. Derfor er pindsvinet en vigtig formidler og en brobygger mellem os mennesker og den vilde natur. Det vil vi miste, hvis vi vågner op til et Danmark uden pindsvin. Og hvor ville det dog være sørgeligt," forklarer Sophie Lund Rasmussen

OP PÅ STIKKERNE DANMARK

Spørger man Sophie Lund Rasmussen om, hvad der skal til for at vende udviklingen for de danske pindsvin, så er hendes svar, at vi skal bruge mere viden og dokumentation, som kan føre til målrettede indsatser for at bevare

pindsvinene i naturen. Der er brug for en systematisk optælling af pindsvinene i Danmark, som man kan gentage år efter år i lang tid.

WWF Verdensnaturfonden og Sophie Lund Rasmussen er derfor gået sammen om et initiativ, der handler om at få danskerne til at tælle pindsvin. Lige nu arbejder vi på at udvikle en hjemmeside, hvor man nemt kan gå ind og registrere, hvis man har set et pindsvin, så vi får viden om, hvor de befinder sig, og hvor mange der er. Hjemmesiden vil også formidle viden om pindsvin, den seneste forskning og tips, til hvordan man bedst hjælper pindsvinene i sin have.

Tællingen vil foregå i august, og den viden, vi indhenter, vil bidrage til Sophie Lund Rasmussens videre forskning:

"Mit håb er, at rigtig mange danskere har lyst til at bruge en aften om året på at holde øje med besøgende pindsvin i

haven eller gå en tur i naboområdet og registrere deres observationer af pindsvin. Det er værdifuld viden for bedre at kunne ruste os til at bevare den danske natur."

7 Skal du have bål i haven, så flyt bunken, lige inden du skal bruge den, da du kan risikere, at et pindsvin er flyttet ind.

8 Skal du bruge en robotplæneklipper, så lad den køre om dagen, tjek gerne græsplænen for pindsvin, inden den startes, og vælg en model, der er pindsvinevenlig.

VIL DU GØRE MERE ENDNU?

Du kan også tilmelde dig WWF Verdensnaturfondens kampagne "Danmarks Vilde Haver", hvor du får inspiration og gode råd til at gøre din have mere vild. Til glæde for pindsvin og andre vilde dyr.

SAMMEN OM EN ENDNU BEDRE HAVN

TEKST: CHRISTIAN SKOV HANSEN // FOTO: JONAS LYSHOLDT EJDERSKOV

WWF hjælper med at styrke biodiversiteten i Københavns Havn. Vi taler med vores havbiolog Thomas Kirk Sørensen om mangfoldigheden under overfladen.

Historien om Københavns Havn er en historie om forandring. Det hele startede som naturlig kystlinje. I middelalderen udviklede det sig til en lille naturhavn – og siden først flådehavn og senere industrihavn.

I dag tjener strækningen mellem Svanemøllebugten i nord og Kalveboderne i syd et væld af formål og tiltrækker folk i alle aldre. "Københavns Havn er et ganske unikt sted, der hele tiden ændrer sig. Det gælder både arkitekturen, men i særdeleshed også livet under overfladen," siger Thomas Kirk Sørensen, havbiolog i WWF.

Og netop ønsket om at øge biodiversiteten i havnen gjorde, at WWF og By & Havn i 2020 indgik et flerårigt partnerskab. Samarbejdet tager udgangspunkt i FN's Verdensmål 14, Livet i Havet, og skal løfte barren for Københavns havnatur. "Vi har en fælles vision om at passe godt på vores havmiljø og det mylder af liv, der er dernede.

Vi besluttede tidligt at inddrage borgerne i vores indsats for at skabe størst mulig værdi for alle. Opgaven består især i at udnytte byens placering til at synliggøre den usynlige natur, så endnu flere begynder at interessere sig for den," siger Thomas Kirk Sørensen.

ET STORT SAMMENHÆNGENDE ØKOSYSTEM

Ifølge havbiologen er der langt mere liv dernede, end man umiddelbart tror. Havnens cirka 10 kvadratkilometer store vandareal betragtes som et stort sammenhængende økosystem på størrelse med Dyrehaven nord for København.

Men selvom havbiologen betegner vandet i havnen som lige så rent som ude i det åbne Øresund og kalder biodiversiteten høj, er det ikke uden udfordringer, når storbyen møder det åbne hav.

Når en havn etableres, bliver oprindelige stenrev, sandbanker og områder med ålegræs udskiftet med lodrette spunsvægge,

sejlrender, bropiller, stensætninger og andre konstruktioner afhængig af havnens formål.

Da havnen i sin tid blev grundlagt, var vandet rent og klart, men det stigende antal indbyggere og spildevand fra industri-virksomheder bidrog op gennem 1900-tallet til øget forurening.

Årtier senere, i 1990'erne, blev der investeret over en milliard kroner i kloaksystemer med store underjordiske bassiner og basinledninger, som i dag tilbageholder kloakvand langt mere effektivt, når det regner.

Det forbedrede vandkvaliteten, og i 2002 åbnede Københavns første havnebad. I dag er der talrige badeområder langs havnen, som giver beboere og besøgende en lang række muligheder for aktiviteter i og ved vandet.

Havnen er atter fuld af liv få centimeter under overfladen – godt hjulpet på vej af en direkte forbindelse til det artsrige Øresund, som sikrer gennemstrømning af havvand tilførsel af dyre- og plantearter.

MANGE ARTER LEVER SKJULT

Københavns Havn er hjemsted for 34 fiskearter og 41 plantearter. Ifølge Københavns kommune er det samlede tal dog tættere på de 100.

Blandt arterne finder vi den op til fire meter lange strengtang, *Chorda filum*, som tilhører brunalgefamilien, og som kendes på sine lange tynde strenge, og som kan vokse på selv den mindste sten.

En interessant om end sjælden fisk i Københavns Havn er den flotte røde knurhane, *Chelidonichthys lucerna*, hvis forreste tre hårde stråler af de flotte blåkantede brystfinner er frit

Ålegræs
(*Zostera marina*)

bevægelige og fungerer som føleorgan og en slags ben, når arten nænsomt bevæger sig langs bunden.

Og vidste du, at der mange steder i havnen findes store enge af ålegræs, *Zostera marina*, som skaber unikke levesteder for fisk og anden biodiversitet? Netop ålegræs er også ekstremt effektivt til at optage og lagre CO2 og udgør dermed et vigtigt, naturligt klimaværn.

NATURBESKRIVELSE OG MALE-BOG SKAL GØRE OS NYSGERRIGE

I januar 2023 sendte WWF og By & Havn i fællesskab *Naturbeskrivelsen* på gaden – en 19-siders gratis publikation med flotte illustrationer og beskrivelser af havnens mange dyre- og plantearter.

"Med Naturbeskrivelsen inviterer vi borgere og besøgende med ned under overfladen. Vi ønsker at pirre folks nysgerrighed, så de selv får lyst til at udforske og passe endnu bedre på de marine planter og dyrearter, som vi sjældent bemærker til daglig," siger Thomas Kirk Sørensen.

WWF og By & Havn har desuden publiceret en malebog med flotte illustrationer, som skal få de yngste til at stifte bekendtskab med havnens farverige arter.

VIRKSOMHEDER TAGER ANSVAR

Selvom flora og fauna overordnet set har det godt, er der altid plads til mere liv.

Derfor har WWF og By & Havn sammen med forskellige partnere installeret såkaldte biohuts, også kendt som fiskebørnehaver, som skal sikre flere beskyttede levesteder for især små fisk i havnen.

De fleste københavnere har et forhold til deres havn som rekreativt område og svømmemulighed, men havnen indeholder mere under overfladen. Det er en vigtig fortælling."

— Anne Skovbro
Administrerende direktør i By & Havn.

En fiskebørnehave består af et stålbur, som indeholder en mindre gitterkasse, der er fyldt op med tomme, rensede østersskaller, hvorpå der kan vokse alger og små organismer. Her kan fiskeyngel spise sig mætte og samtidig være i sikkerhed for større, sultne rovfisk i en ekstremt sårbar periode af deres liv.

Rød knurhane
(*Chelidonichthys lucerna*)

Fiskebørnehaver er effektive redskaber til at øge biodiversiteten, og siden Københavns første biohut kom i vandet i juni 2021 er der blandt andet observeret læbefisk og tangnåle. Her finder også den kritisk truede ål sit skjul.

WWF og By & Havn står bag i alt 80 fiskebørnehaver forskellige steder i havnen. Indsatsen har inspireret

SÅDAN STYRKER VI BIODIVERSITETEN I HAVNEN:

1

150 fiskebørnehaver

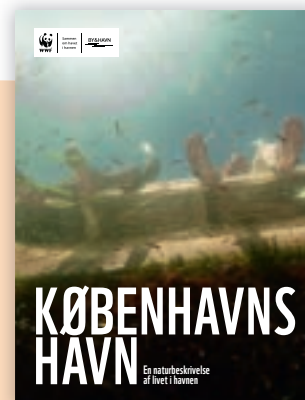
Biohuts, hvor havnens små fisk kan finde ly i en sårbar periode af deres liv.

2

Oplysning til borgerne

Naturbeskrivelse med beskrivelser og illustrationer af havnens mange planter og fiskearter.

virksomheder til at etablere yderligere 120 fiskebørnehaver, hvilket – i skrivende stund – gør København til verdensrekordholder.

Ifølge By & Havn er det især de konkrete resultater, der tæller. Men også kommunikationen om havnens biodiversitet. "Biohuts, naturbeskrivelsen, plakatkonkurrencen og udstillingen er forsøg på at vise og åbne op for fortællingen om havnens biodiversitet og rent faktisk gøre noget for at forbedre den.

De fleste københavnere har et forhold til deres havn som rekreativt område

og svømmemulighed, men havnen indeholder mere under overfladen. Det er en vigtig fortælling," siger Anne Skovbro, administrerende direktør i By & Havn.

VIL INSPIRERE ANDRE HAVNE

Ifølge Thomas Kirk Sørensen er Københavns Havn ikke et isoleret projekt. Tværtimod. Det handler nemlig også om at inspirere andre.

"Vi plejer at sige, at verdenshavet starter ved det hav, du står og kigger på. Og i Københavns tilfælde er det oftest ved havnen. Det vigtigste er, at

vi lykkes med at forbedre biodiversiteten i Københavns Havn over tid. Her er vi på rette spor. Men vi håber samtidig, at projektet og erfaringerne kan inspirere andre og udbredes til andre danske havne.

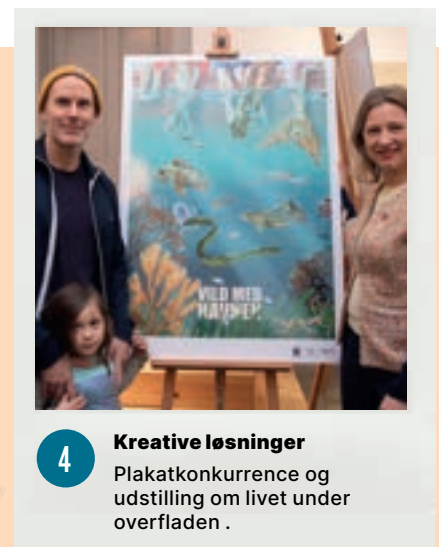
Vi mærker en spirende interesse flere steder i landet, hvor andre går med lignende planer om at gøre noget godt for den lokale havnatur og biodiversitet," siger han. 🌱

3

Havnen i børnehøjde

Malebog, der skal få de mindste til at interessere sig for livet under overfladen.

4

Kreative løsninger

Plakatkonkurrence og udstilling om livet under overfladen.

NU KVÆKKER LØVFRØEN IGEN I MOSEN

TEKST: CHRISTIAN SKOV HANSEN // FOTO: JONAS LYSHOLDT EJDERSKOV

I Geding-Kasted Mose ved Aarhus har WWF Verdensnaturfonden etableret et nyt hjem til Danmarks mindste frø, løvfrøen, der mangler naturområder at leve og yngle i. I maj og juni tælles den nye bestand af de fredede løvfrøer op. Midt i maj fik de mange nye løvfrøer i mosen besøg af H.K.H Kronprinsesse Mary.

H.K.H. Kronprinsesse Mary er præsident for WWF Verdensnaturfonden. Ved besøget i mosen var der stor interesse for den lille løvfrø fra de deltagende børn.

CIRKA 200 LØVFRØER

Så mange nye løvfrøer hopper sandsynligvis rundt i Geding-Kasted Mose ved Aarhus, hvor WWF Verdensnaturfonden har etableret søer og vandhuller og plantet træer og buske for at skabe perfekte forhold for den lille næsten selvlysende grønne frø, der er totalfredet i Danmark.

"Vi er kun lige gået i gang med optællingen, men vi forventer, at der netop nu er omkring 200 løvfrøer i det nye område i Geding-Kasted Mose, hvor der ikke har været løvfrøer i mange år. Det er helt fantastisk, når man om aftenen kan høre de mange frøer kvække, og vi forventer, at bestanden vil vokse de kommende år, så vi forhåbentlig er oppe på hele 1.000 frøer i 2025," siger Bo Øksnebjerg, generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden.

En blæsende majdag var kronprinsessen på besøg i mosen for at høre mere om arbejdet med at skabe nye levesteder for løvfrøen og en række andre dyrearter. H.K.H. Kronprinsesse Mary blev præsident for WWF Verdensnaturfonden i 2020 og har siden stået i spidsen for arbejdet med at bevare dyrenes levesteder og naturens mangfoldighed i hele verden.

"Naturen spiller en vigtig rolle i alles liv. Lige så kraftfuld naturen er - ligeså skrøbelig er den. Vi skal nyde naturen, men også passe på den og dens mangfoldighed. Derfor glæder jeg mig over, at der nu er sat et stort arbejde i gang for at skabe de rette levevilkår for løvfrøen - og at arbejdet samtidig kommer en masse andre arter til gode," siger H.K.H. Kronprinsesse Mary.

Naturprojektet i Geding-Kasted Mose er et af flere store danske naturprojekter, som WWF Verdensnaturfonden satte i gang i 2022. Via naturprojekterne genopretter WWF Verdensnaturfonden sammen med en række danske fonde naturområder, etablerer levesteder og giver en håndsrækning til en række fredede og sårbare danske dyrearter.

NYE LEVESTEDER TIL DANMARKS MINDSTE FRØ

Løvfrøen var engang en udbredt art i det meste af Danmark, men siden 1950'erne menes den dog at være forsvundet fra hele 90 procent af dens vandhuller. Løvfrøens massive tilbagegang skyldes blandt andet, at vandhuller og søer er blevet drænet, og at frøens levesteder på land er forsvundet.

"Løvfrøen er totalfredet og er udpeget af EU som en art, vi skal passe særlig godt på i Danmark. Løvfrøens store tilbagegang i den danske natur skyldes blandt andet, at vi har meget lidt vild

↑ I 2022 blev der sat 300 små løvfrøer og 2.700 store haletudser af løvfrøer ud i det nye naturområde. Også i år bliver der sat endnu flere frøer og haletudser ud i mosen.

natur i Danmark. Vi har drænet vandhuller og søer, og samtidig er frøens levesteder på land forsvundet. Derfor etablerer vi ynglesøer, stensætninger og grusbunker, så den lille grønne padde får perfekte forhold til at leve og yngle i Geding-Kasted Mose ved Aarhus," siger Bo Øksnebjerg, generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden.

For at give løvfrøen, der er Danmarks mindste frø, nye steder at leve og yngle, etablerer WWF Verdensnaturfonden ynglesøer, stensætninger og grusbunker i Geding-Kasted Mose ved Aarhus. Indtil videre er der opsat 10 frøhoteller og etableret 16 ynglesøer. På sigt vil det udvikle sig til et meget stort landskab, som kommer til at ligne et guldalderlandskab med store, smukke egetræer, lavvandede søer og et rigt fugle- og dyreliv.

"Når et område er et godt levested for frøer, så følger der automatisk en masse andre dyrearter med. I Geding-Kasted Mose skaber vi et stort sammenhængende område til gavn for både natur og mennesker. Området bliver et hotspot for løvfrøer, der er den eneste frø i Danmark, der klatrer i træer og buske. Derfor får den også gavn af de egetræer og buske, WWF Verdensnaturfonden planter i området," fortæller Bo Øksnebjerg.

Projektet er støttet af Holch Povlsen Foundation.

FAKTA OM LØVFRØEN

- Løvfrøen yngler i søer og vandhuller, men er den eneste danske frø, der lever det meste af livet i træer og buske, hvor den går på jagt efter insekter.
- Den næsten selvlysende grønne løvfrø var engang en udbredt art i det meste af Danmark. Siden 1950'erne menes Danmarks mindste frø dog at være forsvundet fra hele 90 % af dens vandhuller.
- Ved projektets afslutning i 2024 der vil være selvreproducerende og livskraftige bestande af løvfrøer i området.
- WWF Verdensnaturfondens arbejde for løvfrøen omfatter blandt andet, at der etableres 16 ynglesøer, etableres ti stensætninger og 20 grusbunker, udplantes for eksempel hunderose, hvidtjørn og brombær på et 300 m² stort areal og opdrættes løvfrøer, som genud-sættes over tre år fra 2022 til 2024.

- ↑ Som den eneste danske frø lever løvfrøen det meste af livet i træer og buske. Derfor planter WWF Verdensnaturfondens egetræer samt blomstrende buske som hunderose og brombær, der er perfekte levesteder for løvfrøen.

SKRIV UNDER FOR EN
PLASTIKERI NATUR

MINDRE PLASTIK MERE LIV

Hver dag fødes der over 300.000 nye borgere ind i en verden, hvor mængden af plastikaffald bare vokser og vokser. I dag bliver der på globalt plan produceret 820.000 tons plast om dagen, og under 10 procent bliver genanvendt på verdensplan. Resten blive brændt af eller ender i naturen, hvor det kan ligge i flere hundrede år, før det bliver nedbrudt.

Alene i verdenshavene forventer man, at den samlede mængde af plastik vil være firedoblet i 2050. Og det rammer ikke kun os mennesker. I naturen bliver den praktiske engangskop eller de smarte sixpack-holdere til farlige dræbere. Dyrene spiser det, bliver viklet ind i det eller bliver syge af det. Halvdelen af klodens havskildpadder vurderes nu at have plastik i maven. For havfugle er tallet oppe på svimlende 90 procent.

DER ER MED ANDRE ORD BRUG FOR HANDLING

Sammen kan vi lægge pres på beslutningstagerne. WWF kæmper, for at vi får styr på den enorme plastikforurening af vores natur. Vi rydder op i naturen, men vi vil også presse på politisk plan for at sikre en fremtid, hvor plastik ikke ender i naturen.

FN's medlemslande er blevet enige om at forhandle en bindende aftale, der skal stoppe plastikforurening. Inden 2024 skal der landes en global plasttraktat gennem FN, som skal gøre noget for at stoppe al den plast, der havner i naturen.

Aftalen skal tage højde for alle faserne i plastikkens livscyklus; fra olien bliver hevet op af jorden, produktion af råmaterialet, plastikproduktion, forbrug, affaldshåndtering og til, det ender som plastikforurening. Det er afgørende, at vi løbende får lagt et stærkt pres på beslutningstagerne, herunder Danmarks miljøminister. Derfor har vi udarbejdet en underskriftindsamling med krav om en plastikfri natur.

Skriv under, og vær med til at presse Danmarks miljøminister til at tage ambitiøse krav med, når han skal forhandle den internationale plastiktraktat.

Læs mere på: wwf.dk 📄

VORES 4 KRAV TIL EN PLASTIKFRI NATUR

1. INGEN PLASTIK I NATUREN

Plastik hører ikke hjemme i naturen. WWF Verdensnaturfonden ønsker at lukke hullerne i lovgivning, produktion og forbrug, som resulterer i, at plastik flyder ud i vores verdenshave og øvrige natur. Samtidig skal eksisterende plastikforurening fjernes fra naturen.

2. STOP FOR UNØDIG ENGANGSPLASTIK

Unødig engangspastik skal forbydes, og plastikprodukter skal være designet, så de kan genanvendes. Der skal pant på flere engangsprodukter – for eksempel takeaway-emballage, så mere plastik bliver genanvendt.

3. PLASTIKSYNDERNE SKAL TAGE ANSVAR NU!

Virksomheder, der bruger plastik, skal sende langt mindre plastik i omløb. Producenter skal designe produkter til genanvendelse – både herhjemme og i andre lande, der modtager deres produkter.

4. VI SKAL VIDE, OM MIKROPLASTIK ER FARLIGT

Vi kræver mere viden om mikroplastiks påvirkning af mennesker. Det er i vores mad, vores blod og vores afføring, men der findes ikke entydige svar på, hvordan det påvirker os. Der skal afsættes midler til forskning i mikroplastik, så vi ved, hvad vi har med at gøre.

HJÆLP TIL HAVNATUR OG DYR I INTERNATIONALT FARVAND

Den første internationale traktat om beskyttelse af internationalt farvand er en realitet. WWF var med til forhandlingerne i New York, da aftalen faldt på plads.

TEKST: CHRISTIAN SKOV HANSEN

© SHUTTERSTOCK / TOMAS KOTOUC / WWF

Internationalt farvand – det åbne hav, hvor ingen stat har suverænitæt – dækker knap to tredjedele af Jordens overflade. I dette gigantiske område uden for de nationale territorier er det ofte vanskeligt at beskytte havnaturen og de mange dyrearter, der nyder godt af den.

Alligevel er kun omkring en procent af havnaturen i disse områder i dag beskyttet.

Heldigvis kom der en god nyhed den 4. marts 2023. Her indgik FN's medlemslande en aftale om en ny traktat, der gør det markant lettere at beskytte

netop havnatur i internationalt farvand.

Traktaten har været undervejs siden 2004 og vedtages først formelt senere, hvorefter lovgivningen skal implementeres lokalt.

"Det er en utrolig vigtig og nødvendig aftale for biodiversiteten i verdenshavene. En aftale, vi har kæmpet behårdt for, og et vigtigt skridt mod at beskytte 30 procent af vores havnatur inden 2030 og samtidig genoprette beskadiget havnatur," siger Henrike Semmler Lê, seniorrådgiver inden for hav og fiskeri i WWF.

Under tre procent af verdenshavene er i dag strengt beskyttet. Ved at beskytte vigtige havområder kan vi genoprette biodiversiteten i bestemte havområder, og vi kan blandt andet

bremse klimaforandringer ved at sikre, at kulstof forbliver lagret på havbunden og ikke gives tilbage til atmosfæren, oplyser hun.

Omkring halvdelen af al oxygen i atmosfæren stammer fra planteplankton i havet, ligesom verdenshavene absorberer omkring 30 procent af den menneskeskabte kuldiioxid.

LEVESTEDER KAN FORVALTES BÆREDYGTIGT

Konkret kan FN-landene nu snart udpege og beskytte de havområder, der udgør vigtige levesteder og fødegrundlag for en række dyrearter.

"Med fælles spilleregler kan vi sammen udpege og etablere store havområder i internationalt farvand, som vi forvalter bæredygtigt til gavn for biodiversiteten. Det havde vi rent juridisk ikke mulighed for før, selvom vi gerne ville. Det er især godt nyt for arter som hvaler, hajer, rokker og havskildpadder, som primært opholder sig i bevaringsværdige havområder langt fra land," siger Henrike Semmler Lê.

Desuden kan FN-landene med traktaten begrænse aktiviteter, som skader havnaturen, hvilket især gælder udvikling af nye teknologier.

"Nogle steder har havnaturen allerede lidt markant overlast, men vi får bedre værktøjer til at sikre, at potentielle aktiviteter som for eksempel dybhavsminedrift, hvor man udvinder mineraler på havbunden, og aktiv CO2-lagring ikke skader havnaturen yderligere. Endelig får alle FN-lande adgang til mere og bedre data, så vi har et fælles grundlag til at træffe beslutninger og dokumentere effekten af vores arbejde," slutter Henrike Semmler Lê. 🌊

3 HURTIGE OM INTERNATIONALT FARVAND

- Det internationale farvand **udgør knap to tredjedele** af Jordens samlede overflade.
- Det internationale farvand starter cirka **200 sømil (370 km)** fra et lands grænse.
- Og så er det **ikke omfattet** af international lovgivning, hvilket – indtil nu – har gjort det svært at forvalte havnaturen bæredygtigt.

HVAD GØR WWF?

WWF hjælper med at beskytte hvalernes migrationsveje, såkaldte "blå korridorer", som hvaler, sæler, hvalrosser og andre havpattedyr benytter til at bevæge sig mellem deres føde- og yngleområder. WWF har bidraget til at **kortlægge hvalers migrationsmønstre** ved hjælp af store mængder satellitsporet data.

5 invasive arter, DU KAN SPISE TIL SOMMER

TEKST: SOPHIA LUISE DAHL

Den danske natur er et sandt madkammer, og der er overraskende mange spiselige delikatesser, du selv kan finde og nyde. Og når det kommer til invasive arter, handler det bare om at spise løs. Det gavner nemlig både vores smagsløg og naturen. Den danske natur er blevet invaderet af over 136 invasive arter, som er i færd med at udkonkurrere og overtage områder fra de naturligt hjemmehørende arter. Gør dig selv og naturen en tjeneste – her er fem spiselige invasive arter, du kan finde i det danske sommerland.

1

SORTMUNDET KUTLING

Sortmundet kutling beskrives som havets svar på dræbersneglen. Arten er oprindeligt fra Sortehavet og det Kaspiske Hav og er sandsynligvis kommet til Østersøen med ballastvand i skibe.

Den blev fanget i Danmark for første gang i 2008, og blot to år senere eksploderede antallet, og tonsvis af den invasive fisk gik i nettet under fiskeri.

Du kan fange fisken i kystnære områder i de sydlige danske farvande. Den lille bundliggende fisks kød er blødt og har en meget mild fiskesmag. Det gør den især velegnet til nogle lækre fiskefrikadeller.

2

SIGNALKREBS

Gør ligesom vores svenske nabo, og spis dig mæt i lækre og proteinrige krebs. Signalkrebs stammer oprindeligt fra det vestlige Nordamerika. Den blev i 1970'erne indført til dansk opdræt, men er senere sluppet ud i naturen.

Den mere robuste og aggressive signalkrebs er lykkedes med at overhale den hjemmehørende flodkrebs, som bliver mere og mere sjælden. Signalkrebsen kan let kendes fra flodkrebsen på sine lyse pletter på klosaksene.

Udover at udkonkurrere den lokale flodkrebs godt og grundigt har signalkrebsen også store konsekvenser for vandmiljøet, da den æder store mængder af planter på sin march gennem de danske vandløb.

3

RYNKET ROSE

Rynket rose eller hybenrose, som den også bliver kaldt, blev oprindeligt indført til landets haver som prydblant fra Østasien i 1800-tallet og blev første gang bemærket i forvildet tilstand i 1875.

Rosen er så ekstremt effektiv til at sætte rødder, at den med stor succes aggressivt udkonkurrerer andre planter, især på de kystegne, hvor den vokser. De naturlige danske arter taber ganske enkelt kampen om pladsen!

Rosenbladene kan bruges som super flot dekoration til for eksempel salater, og så har de en dejlig aromatisk duft. Fra juli af kan du også plukke hybenfrugterne, som er fyldt med vitaminer og betegnes typisk som en superfood. Faktisk er der mere C-vitamin i hyben end i citrusfrugter. Frugten er enormt alsidig og kan bruges i alt fra syltetøj til bagværk.

4

ARMENSK BROMBÆR

Armensk brombær stammer, som navnet antyder, oprindeligt fra Armenien. Arten er dyrket som frugtbusk i Europa siden 1800-tallet og har siden forvildet sig ud i den danske natur, første gang i 1892 og siden i det meste af landet. Når først det armenske brombær har etableret sig, fortrænger den effektivt og på få år andre planter fra voksestedet.

Armensk brombær har en dejlig sødme, den flotteste dybe farve og er en sund antioxidant. Spis dem friske og solmodne, eller lav måske en brombærsirup til sommerens drinks.

5

PLETTET VOLDSNEGL

Plettet voldsnegl blev oprindeligt udsat på Christianshavns Vold i slutningen af 1800-tallet på grund af dens flotte sneglehus, og fordi man kan spise den. Sneglen formerer sig ekstremt effektivt, og i dag er den godt i gang med at tygge sig igennem haver i næsten hele Danmark.

Voldsneglens smag minder meget om vinbjergsneglen, som er en stor delikatesse i Frankrig. Om vinteren er den i dvale, men i sommervarmen er den aktiv igen, og det er derfor det perfekte tidspunkt at indsamle den på.

Du kan tilberede sneglene helt klassisk: kogt med hvidløg og smør. Eller du kan kaste dig ud i at prøve kræfter med voldsneglens æg, som er kendt som skovbundens kaviar og er blevet en eksklusiv delikatesse på danske Michelin-restauranter.

UNG NATURFOTOGRAF:

*”Naturfotos kan
spille en vigtig
rolle i bevarelse
af natur”*

© JONAS LYSHOLDT EJDERSKOV

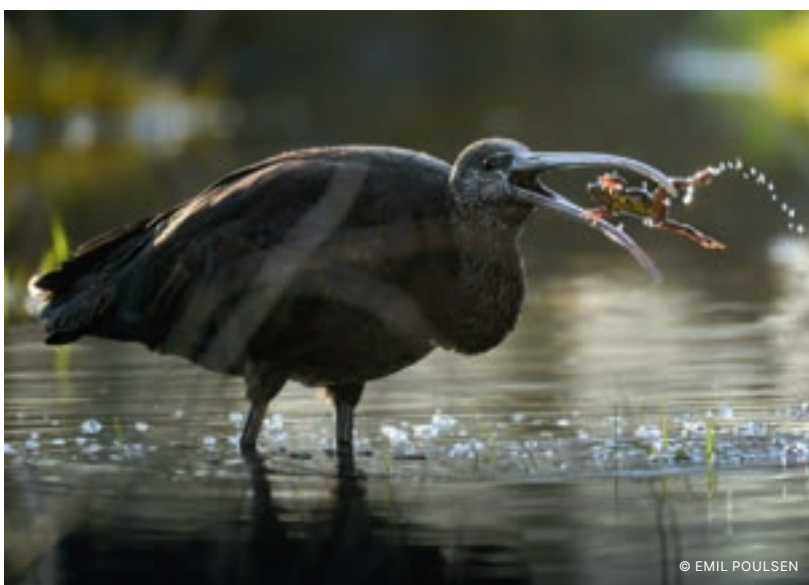
Emil Poulsens foto af en syngende hjort blev kåret som Danmarks bedste naturfoto i 2022. Vi har sat ham stævne ved et af hans fortrukne fotosafarispots, Amager Fælled, for at høre, hvordan naturfotografi blev hans helt store passion.

Over os flyver en flok gæs i formation hjem til et lidt lunere Danmark. Længere væk kan man høre en karakteristisk fuglesang på Amager Fælleds store åbne enge. "Orv, der var en vibe, kunne jeg høre," udbryder Emil Poulsen og afbryder sig selv midt i en sætning. "Der blev jeg helt glad. Det betyder, at foråret er på vej," forklarer han smilende.

Emils enorme glæde og begejstring for naturen er tydelig. Men det lå ikke altid i kortene, at Emil som 22-årig skulle dedikere al sin tid på at fotografere dyreliv og ende med at vinde Danmarks bedste naturfoto. "Da jeg voksede op, havde jeg slet ikke noget med naturen at gøre. Jeg skatede og var en rigtig bybums," fortæller Emil, der er vokset op på Amager.

Selv da han som 14-årig fik et dykkercertifikat af sin far og blev introduceret for den danske natur under havoverfladen, var det ikke ligefrem kærlighed ved første blik. Den danske kulde, den komplicerede mængde af udstyr og det grumsede vand – det var umiddelbart ikke opskriften på en god oplevelse. →

"Singing in the Rain," som gav Emil Poulsen titlen Danish Wildlife Photographer of the Year.

© EMIL POULSEN

Men alt ændrede sig, da Emil på en dykkertur for første gang stod ansigt til ansigt med dyrelivet under overfladen. "Det hele var så nyt og spændende. Blot en rødspætte eller almindelig strandkrabbe var jo en alien for sådan en bydreng som jeg. Det er som at være på en helt anden planet, når du dykker igennem det mørke uklare danske vand, som gemmer på alverdens skøre skabninger," forklarer Emil. "Og ja, efter det så faldt jeg totalt for det."

"Det gik op for mig, at alle de mærkelige skabninger, der gemmer sig derude, hver især kan noget bemærkelsesværdigt. Alle dyr har hver deres superkraft."

Opsat på at lære mere om alle dyrenes superkræfter og vilde mysterier begyndte Emil at rejse rundt på jagt efter nye naturoplevelser i både Danmark og udlandet. "Som tiden gik, ville jeg rigtig gerne dele mine eventyr fra naturen med familie og venner," fortæller Emil. Der gik dog ikke lang tid, før Emil fik en helt anden bevæggrund for at fotografere dyrelivet.

"Fra Island over Maldiverne til Rødehavet og også her i Danmark. Lige meget hvilken afkrog af naturen som jeg var i, så var

der altid et eller andet tegn på, at der har været mennesker. Og det er ikke en positiv impact, som mennesker har," fortæller Emil. Han indså, at naturen var rig på smukke og spændende dyrearter, men også fyldt op til randen med konsekvenserne af forurening og overforbrug af naturens ressourcer. Den erkendelse er blevet brændstof for Emils passion for at tage naturbilleder, som han deler på Instagram, hvor over 144.000 mennesker i dag følger med.

Vi følger efter Emil ind i en tætbevokset birkeskov. Han er iklædt sit typiske kamuflagetøj fra top til tå, med en enorm rygsæk på ryggen og et næsten endnu større kamera i favnen. Flimrende solstråler skinner igennem et tyndt tæppe af grå skyer, og man kan høre lyden af lette regndråber, der lander forsigtigt på det høje lysegule græs. I dag kan Emil Poulsen leve af at tage flotte naturfotos, og han tror på, at naturbilleder kan spille en vigtig rolle i bevarelsen af vores natur.

"Nu fokuserer jeg meget mere på at fange det smukke," forklarer Emil. "For hvis jeg kan få folk til at elske naturen via mine billeder af en sød ræv eller en hjort, som står flot på en eng i en solnedgang. Så passer de også automatisk på naturen." 🐾

© EMIL POULSEN

3 gode råd til din indre naturfotograf

1

Kom på øje-niveau med dit motiv

Det giver et meget mere intimt billede, som seeren kan connecte meget mere med. Når man ligger i øjenhøjde med ræven, så kommer der meget mere fokus på den, og seeren føler ikke, at der står en fotograf og tager billeder, men blot, at de er en del af rævens verden.

© EMIL POULSEN

2

Fluen på væggen er mission impossible

At være fluen på væggen er noget, jeg hører, naturfotografer sige meget ofte, at man skal være. Dog så kan det gøre dyrene mere nervøse, når man prøver at gemme sig fremfor at introducerer sig selv for dyret over længere tid. At blive accepteret af et dyr er den bedste følelse, man kan få som naturfotograf, og det giver de bedste billeder af dets naturlige adfærd. Dette skal man selvfølgelig kun gøre, hvis det føles etisk korrekt. Nogle dyr, som for eksempel vadefugle, kan man også kun komme tæt på i fuld kamuflage.

© EMIL POULSEN

3

Inkluder menneskelig indvirkning på naturen

Mange fotografer er enormt sky for at inkludere menneskelige ting i deres fotografier. Dog så er de bedste naturfotografier, jeg nogensinde har set, enten inde fra byen eller med en form for menneskelig indvirkning såsom plastik forurening og lignende. Vi som naturfotografer skal vise verden, som den er, og tit så har mennesker sat deres fodspor selv i den mørkeste side af naturen. Vær ikke bange for også at fange det og arbejde med det. Det er det, der kan ændre hele verdens syn på naturen og de dyr, der bliver skudt igennem dit kamera.

LIMITED EDITION-PLAKATER

WWF Verdensnaturfonden har et samarbejde med By & Havn, hvor vi sammen forbedrer levestederne for fisk og øger biodiversiteten i Københavns Havn.

By & Havn har netop afholdt en stor plakatkonkurrence for at sætte fokus på livet i havnen og invitere danskerne med ned under overfladen og udforske havnens biodiversitet og mangfoldighed.

Vinderne af konkurrencen blev Michael Stokkebye og andenpræmien gik til Martin Jørgensen.

Du kan købe de to fine plakater i en limited edition, der kun er trykt i 100 eksemplarer, nummereret og signeret af kunstneren. Hele beløbet går ubeskåret til WWF Verdensnaturfondens arbejde for at redde verdens natur og vilde dyr.

Køb dem online på shop.wwf.dk,
eller scan QR-koden med dit kamera.

KIG I OMSLAGET

Næste gang du modtager *Levende Natur*, vil du få magasinet leveret i et omslag i din postkasse. Modtager du reklamer, vil *Levende Natur* være i dette omslag. Modtager du ikke reklamer, får du magasinet i et omslag sammen med andre publikationer, du modtager.